

(Sulkunen & Rahkonen 1987, 57; Rahkonen & Sulkunen 1987, 54). Olisi odottanut hieman perusteellisempaa käsittelyä näkökulmasta, jonka mukaan säilöönnotot ovat juuri omiaan ehkäisemään rikoksia ja järjestyshäiriöitä. Väitteessä on nimittäin perääkin. Miten paljon, sitä on vaikea sanoa tarkemman tiedon puutteessa. Yksi ääripää olisi seuraava: Poliisin tilaston perusteella voisi väittää, että seitsemän kymmenestä henkirikoksesta ja törkeästä pahoinpitelystä olisi jäänyt tekemättä, jos jokainen päihtynyt olisi pantu yksinäisellisiin (SVT 1986, 140—141). Tämä olisi tietysti mahdotonta ja järjetöntä. Sen sijaan se korostaa jälleen säilöönottojen konkreettisen luonteen erittelyn tarvetta.

Asuntoloiden viinattomuuden syyt

Suomessa juominen ja kohtuullinen asuminen eivät ole yhtä aikaa köyhän ulottuvilla. Tämä lisää säilöönottotarvetta, ja tähän Sulkunen ja Rahkonenkin puuttuvat: Alkoholisteillekin pitäisi olla tarjolla asuntoja, myös tuettuja ja asuntolamuotoisia, joissa voisi olla päihtyneenä ja ehkä juodakin. Kokeneen alan työntekijän silmissä heidän kuvansa leppoisa asuntolasta, jonka yhteistiloissa anniskeltaisiin omakustannushintaan alkoholia, saattaa vaikuttaa naiivilta. Moinen sopisi harvalle juomista vakavasti harrastaneelle. Miehet ryypäisivät itsensä hengiltä tai pahoinpitelisivät toisiaan.

Joillekuille tällainen asuntoratkaisu voisi silti olla paljon parempi vaihtoehto kuin Kyläsaari tai tiukasti kuiva asunto. Sitä ei vain liene riittävän vakavasti kokeiltu. Sanon ”riittävän” vakavasti, koska tiedän, että siellä täällä on asuntoloissa yritettykin sallia alkoholi johonkin määrään, mutta siitä on säännöllisesti (?) luovuttu. Mutta näistä kokeiluista ei ole sattunut silmiini kunnollisia erittelyjä. Siksi olisikin tärkeää, että näitä asioita tuntevat ja kokeilleet toisivat esiin kokemuksensa. Olisi kerrottava asioiden kulku konkreettisesti eikä vain todettava, että on yritetty ja havaittu ajatus huonoksi.

***

Rahkonen ja Sulkusen raportti osoittaa vakuuttavasti, että päihtyneiden säilöönottojärjestelmä on liian jäykkä, kaavamainen ja epäinhimillinen ratkaisemaan niitä ongelmia, joihin sitä käytetään. Sammuuta pitää auttaa. Päihtyneiden joutumista luonnonvoimien, liikenteen ja rikosten uhriksi pitää ehkäistä, mutta meillä pitäisi olla varaa tarjota apu muussa muodossa kuin betonilattiana. Juopporinkien ei tarvitse antaa valloittaa lasten leikki- puistoja, mutta juomisen köyhillä harrastajilla pitäisi olla suotuisampia ja vähemmän häiriöitä aiheuttavia paikkoja harrastuksilleen.

Kirjallisuus

Moskalewicz, Jacek: Alcohol: commodity and symbol in Polish society. S. 9—30. Teoksessa Single, Eric & al. (toim.): Alcohol, society, and the state. Vol 2. The social history of control policies in seven countries. Toronto: Addiction Research Foundation, 1981

Mäkelä, Klaus & al.: Alcohol, society, and the state.

Vol 1. A comparative study of alcohol control. Toronto: Addiction Research Foundation, 1981

Mäkelä, Klaus & Säilä, Sirikka-Liisa: Alkoholiehoitusten majoitusten jakautuminen eri viranomaisten kesken vuosina 1960—1980. Sosiaalipolitiikka 1986. S. 67—76. Vammala 1986

Rahkonen, Keijo & Sulkunen, Pekka: Miten päihtyneiden säilöönotoilta voitaisiin välttyä. Tutkimusseloste 177. Helsinki: Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos, 1987

Rikollisuus 1985. Poliisin tietoon tullut rikollisuus. Suomen virallinen tilasto XXIII A:122. Helsinki: Tilastokeskus, 1986. (STV)

Rikollisuustilanne 1985. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 1986

Ross, Laurence: Rattijuoppouden ehkäisystä Suomessa ja USA:ssa. Oikeus. Painossa.

Sulkunen, Pekka & Rahkonen, Keijo: Julma hyvinvointivaltio. Juopuneiden säilöönottokäytäntö Suomessa. Alkoholipolitiikka 52 (1987): 2, 50—60

Säilä, Sirikka-Liisa: Säilöönnotot sosiaalisena haittana Suomessa. Tutkimusseloste 135. Helsinki: Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos, 1979

Takala, Jukka-Pekka: Säilöönnotot maaseudulla ja maalaisten säilöönnotot. Alkoholipolitiikka 50 (1985):4, 213—215

Vanne, Matti. Helsingin silloisen apulaispoliisimestarin haastattelu 22. 9. 1983.

Jukka-Pekka Takala

Päihtyneiden käsittelystä — oikaisu Takalalle

Jukka-Pekka Takalan arvostelu tutkimusselosteestamme Miten päihtyneiden säilöönotoilta voitaisiin välttyä (Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste 177, 1987) on ilmeisesti hyvää tarkoittava. Meitä vain hieman kummeksuttaa se tapa kommentoida julkisesti toisten tekstiä, että ensin ollaan asiasta samaa mieltä, mutta sitten esitetään kritiikkiä sellaisia väitteitä vastaan, joita arvostelun kohde ei ole esittänyt. Se on ohi lukemista, ei keskustelua. Väärinkäsitysten välttämiseksi lienee paras siis oikaista.

1. Emme vaadi, että päihtyneiden anniskelukielto otettaisiin kirjaimellisesti.

2. Emme väitä, että dekriminointi olisi ollut väärä toimenpide, vaan että se jäi kesken.

3. Emme väitä, että nykyjärjestelmä on yhtä kallis kuin juopumussakkojärjestelmä, vaan että se on yhtä tehoton ja *luultavasti* yhtä kallis kuin aikaisempi (kukaan ei pysty sitä tarkasti laskemaan).

4. Emme arvostele nykyjärjestelmää ensisijaisesti sen kalleuden ja tehottomuuden tähden, vaan *nimenomaan* sen epäinhimillisyyden ja epäoikeudenmukaisuuden vuoksi.

5. Emme väitä, että esittämiemme uudistusten jälkeen säilöönnotot vähenisivät Puolan tasolle.

6. Emme ehdota, että juopot jätettäisiin paleltumaan pakkaseen.

7. Emme esitä, että putka saneerattaisiin ilman, että Kyläsaarelle olisi vaihtoehtoja.

8. Emme aliarvioi häiriöllisten ja vaarallisten tapausten määrää, pikemminkin yliarvioimme sen.

9. Emme anna idyllistä kuvaa asuntolasta, jossa saisi juoda.

10. Emme liioin esitä, että juopporinkien pitäisi antaa valloittaa lasten leikkipuistot!

Se, mitä väitämme, käy pääpiirteissään ilmi Alkoholipolitiikassa 2/1987 ilmestyneestä artikkelistamme. Palaamme asiaan syksyllä.

Keijo Rahkonen — Pekka Sulkunen

Valintamyymälä on alkoholipolitiikkaa

Alkoholipolitiikka 6/1986 käsitteli kahdessa artikkelissaan valintamyymälän sopivuutta alkoholin myyntiin.

Matti Virtasen mielestä alkoholitiski kertoo asiakkaalle, että hän on ylhäältäpäin tulevan holhouksen kohde. Tiski on ideologinen rajalinja, joka erottaa holhotavan holhoojasta.

Kontrollin luonnetta kannattaa viinaa kaupattaessa aina mieltää. Tuolla Virtasen kuvaamalla holhoavalla asenteella ei esimerkiksi niinkään arkipäiväinen tapahtuma kuin myynnistä kieltäytyminen päihtyneelle tahdo sujua ilman konfliktia. Mutta mitä tekemistä tällä on tiskin kanssa? Yhteiskunnassa suoritetaan monia erityispalveluita tiskin takaa, sellaistenkin tiskien, joita on vaikea väittää ideologisiksi rajalinjoiksi.

Matti Virtasen mukaan valintamyymälän viesti asiakkaalle on se, että viina on kontrollin kohde, ei asiakas. Mikä lienee Virtasen parannusehdotus, jos tiskin puuttessa myyjien läsnäolo koetaan asiakaskontrollin ilmaukseksi?

Yhtä vahvoin perustein voidaan väittää, että tiski on viesti asiakkaalle, ei holhouksesta, vaan alkoholin kontrollista ja että valintamyymälä on tämän viestintävälineen hylkäämistä. En väitä, että tiski olisi ainoa tapa viestiä alkoholin erityisluonteesta, mutta väitän, että se on aika pätevä keino.

Mielestäni on kuitenkin sivuseikka, mitä viestejä kukakin tiskiin ripustelee. Kun yhteiskunnalla on perusteltuja syitä pitää alkoholia erityistavarana, tämän erityisluonteen pitäisi pysyä myös myymäläsuunnittelun lähtökohdana. Luoko valintamyymälä tiskimyymälää paremmat edellytykset kertoa alkoholin haittavaikutuksista? Mitä vaikutuksia itsepalvelumyynnillä on tehokkaimpaan kulutuksen säätelykeinoon, alkoholin saatavuuteen?

Eero Laurilakin suitsutti samassa lehdessä ylistystä valintamyymälälle ja käsitteli sen alkoholipoliittista merkitystä varsin epäilyttävällä tavalla.

Laurila väittää, että myynnin määrä valintamyymälässä ei ole sen suurempi kuin tiskimyymälässäkään.

Tämän hän todistaa sillä, että keskiostos viime loka-kuussa oli valintamyymälöissä 91,20 markkaa ja tiskimyymälöissä 91,50 markkaa.

Jos itsepalvelu ei nosta myyntiä, niin miksi se todistetaan vertailuluvulla, jolla ei ole asian kanssa mitään tekemistä?

Jos verrataan keskiostosten suuruutta valintamyymälöissä myymälöittäin ennen tiskin purkamista ja sen jälkeen, ollaan jo paljon mielenkiintoisempien lukujen parissa, vaikka myynnin määrästä ei vielä tällöinkään ole kysymys.

Itse asiassa nousua näyttäisi olevan kaikilla tarkastelutavoilla, keskiostoissa, asiakasmäärissä ja erityisesti myynnin määrässä. Esimerkiksi Vantaan Myymälässä myynnin kasvu hypähti nelinkertaiseksi heti valintamyymälämuutoksen jälkeen verrattuna pääkaupunkiseudun vastaavien tiskimyymälöiden myynnin kasvuun samaan aikaan.

Kehitys näyttää lähes kaikkialla siellä, missä tiskimyymälä muutetaan valintamyymäläksi, olevan samansuuntainen. Valintamyymälä nostaa myyntiä todella huomattavasti, ja myynti jää pysyvästi tälle korkeammalle tasolle.

Selitykseksi ei mielestäni riitä asiakkaiden siirtyminen ympäristön myymälöistä valintamyymälään. Tätä siirtymää on vaikea tilastojen valossa pitää merkittävänä, ja tässä Myymälän tapauksessa se on sananmukaisestikin kaukaa haettu selitys.

Valintamyymälä ohjaa Laurilan mukaan kulutusta miedompisiin juomiin. On totta, että erityisesti viinien myynti kasvaa, mutta aikaisemmat kokemukset viinikampanjasta ja keskioluen vapautumisesta antavat aiheen olettaa, että mietojen juomien menekin kasvu siirtyy myöhemmin myös väkeviin juomiin.

Päätös valintaperiaatteen kokeilusta tehtiin aikoinaan taloudellisuuden perusteella. Halutaanko sille tämän vuoksi etsimällä etsiä myönteisiä alkoholipoliittisia vaikutuksia? Asiassa on arveluttavia piirteitä eikä vähiten Alkon itsensä kannalta.

Onko tuottavuuden parantaminen tai positiivinen yrityskuva tai jokin muu vastaava syrjäyttänyt Alkon alkoholipoliittisen tehtävän? Pyrittäessä saamaan alkoholista aiheutuvat haitat ja vauriot mahdollisimman vähäisiksi pitäisi aloitteellisuuden suuntautua pikemminkin kulutuksen vähentämiseen kuin sen lisäämiseen.

Kuuluuko Alkon yhteiskunnalta saamaan toimeksiantoon alkoholipolitiikan käytännön hoitajana ylipäätään kulutusta lisäävien kokeilujen oma-aloitteinen suorittaminen?

Pekka Kirjavainen

Keisarin uudet vaatteet?

Matti Virtanen kirjoittaa aiheesta ”Tiski vai ei” Alkoholipolitiikassa 6/1986 ja Eero Laurila samassa numerossa aiheesta ”Viinakauppa tänään — entä huomenna”. Virtanen kirjoittaa Alkon avoimesta ja salaisesta tehtä-